

EN BÆREDYGTIG BANKSEKTOR

– Forslag til
grøn bankregulering
i Danmark og EU

Maj 2022

MELLEMFOLKELIGT
SAMVIRKE

! VEJEN TIL EN BÆREDYGTIG BANKSEKTOR

Klimaforandringerne kræver en grøn omstilling af alle dele af samfundet. Derfor sætter vi politiske krav til industri, transport og landbrug. Men banksektoren har indtil videre ikke været en del af klimapolitikken. Det er u hensigtsmæssigt, for **bankernes betydning i den grønne omstilling er enorm**. De danske bankers balance overstiger Danmarks BNP og deres størrelse giver dem stor indflydelse på samfundets udvikling.

Lige nu er bankernes udlån med til at forværre klimakrisen. Når de udlåner milliarder til kul-, olie- og gas-selskaber, finansierer de øgede CO₂-udledninger. Det er ikke realistisk at droppe fossile brændsler fuldstændigt på én gang, men når bankerne finansierer selskaber, som bliver ved at lede efter nye oliereserver, går de stik imod klimavidenskaben. Konklusionen fra Det Internationale Energiagentur er entydig: Efterforskning og udvinding af nye fossile reserver er udelukket, hvis Parisaftalen skal overholdes.

Derfor er der brug for politisk regulering af bankernes klimaskadelige lån. Danmark bør indføre ambitiøse tiltag og dermed sætte barren højt i EU og globalt, så andre kan følge efter.

Klimaregulering af bankerne løser to udfordringer. På den ene side imødegår vi klimakrisen, når vi reducerer lånene til olie, kul og gas. På den anden side håndterer vi store finansielle risici. Banker med mange lån og investeringer i olie, kul og gas vil tabe penge i takt med, at fossile brændsler bliver en dårligere og dårligere forretning. Det vil føre til finansiell ustabilitet, og **ifølge den seneste IPCC-rapport er de finansielle risici ved klimakrisen voldsomt undervurderede**. IPCC opfordrer derfor politikerne til at gribe ind. Ikke kun for klimaets, men også for banksektorens egen skyld.

Derfor præsenterer Mellemløbet Samvirke i denne rapport fire forslag til grøn bankregulering. Det er den første rapport af sin slags i en dansk kontekst, men den bygger på den omfattende internationale litteratur. Den

viser, at det sagtens kan lade sig gøre at klima-regulere banksektoren på en måde, der ligger på linje med principperne i moderne bankregulering. Vi foreslår:

- 1) Indfør højere kapitalkrav for olie, kul og gas.** Kapitalkrav gør, at banker skal have penge på kistebunden, når de giver lån. Fossile brændsler er ikke kun den største årsag til global opvarmning – de bliver også mere og mere risikable finansielt set. Derfor skal kapitalkravene hæves. Det skal gøres i EU, og Danmark kan spille en vigtig rolle ved at presse på for høje kapitalkrav for olie, kul og gas.
 - 2) Gør klimaplaner obligatoriske for bankerne.** Alle store banker skal lave en plan for, hvordan banken vil leve op til Parisaftalen og Det Internationale Energiagents anbefalinger. Det vil både få bankerne med i den grønne omstilling og gøre spillebanen mellem dem lige.
 - 3) Sæt et loft over bankernes lån til olie, kul og gas.** Finansieringen af skadelige aktiviteter skal begrænses politisk. Det gælder også olie, kul og gas. Derfor skal politikerne indføre udlånslofter for, hvor stor en del af en banks lån der må gå til fossile brændsler.
 - 4) Giv Nationalbanken et klima-mandat.** Bankernes bank skal også med i den grønne omstilling. Folketinget skal derfor skrive hensyn til klimakrisen ind i Lov om Danmarks Nationalbank, så klima tænkes ind i alle Nationalbankens aktiviteter. Det ville være et stærkt signal til resten af verden om, at Danmark anser økonomisk stabilitet og klimamæssig stabilitet som to sider af samme sag.
- Med disse værktøjer kan vi minimere klimakrisens finansielle risici, øge tempoet i den grønne omstilling og vise klimalederskab i verden. Danmark kan skabe global forandring ved at gå forrest herhjemme. Det skal selvfølgelig også gælde finanssektorens rolle i den grønne omstilling. **Danmark kan allerede i dag tage den grønne førertrøje med ambitiøs og ansvarlig klimaregulering af banker. Denne rapport viser hvordan.**

INDHOLD

Vejen til en bæredygtig banksektor	2
Indledning	4
Forslag 1: fossile kapitalkrav	6
Forslag 2: obligatoriske klimaplaner	8
Forslag 3: fossilt udlånsloft	10
Forslag 4: en grøn Nationalbank	11
Typiske indvendinger	13
Referencer	15

En bæredygtig banksektor — *Forslag til grøn bankregulering i Danmark og EU*

Denne rapport er udgivet i maj 2022 af Mellempøkeligt Samvirke og udarbejdet af Magnus Jensen Nielsen. Vi takker for vigtige input fra Eigil Johannisson, Katrine Ehnhuus, Joachim Kattrup, Jakob Vestergaard og Stine Quorning. Layout: Leo Scherfig.

Rapporten er blevet til med finansiering fra KR Foundation.

! INDLEDNING

Klimakrisens alvor er tydelig, og afbrænding af fossile brændsler – olie, gas, kul – er den klart største kilde til drivhusgasudledninger, både historisk og i dag.¹ En meget stor del af det globale kulstofbudget er allerede opbrugt,² og mere end halvdelen af alle olie- og gasreserver og næsten alle kulreserver skal blive i jorden, hvis vi skal have en chance for at overholde Parisaftalens 1,5°-mål.³ Det Internationale Energiagentur (IEA) kom i 2021 med sit *Net Zero 2050*-scenarie, hvor konklusionen var entydig: Hvis vi skal have en chance for at leve op til Parisaftalen, kan vi ikke igangsætte nye fossile projekter.⁴ Vi har mere end rigeligt i de nuværende fossile reserver, så ekspansion – udforskning, udvikling og udvinding af nye oliebrønde, gasfelter, fossilkraftværker eller kulminer – bør ifølge IEA være udelukket.^x

FINANSSEKTOREN OG KLIMAKRISEN

Med sin enorme samfunds betydning er den finansielle sektor en afgørende brik i klimapuslespillet. Som klimaforsker Bill McKibben har formuleret det, så er “money the oxygen on which the fire of global warming burns”.⁵ Derfor er det et mål i Parisaftalens artikel 2 at “lede finansielle strømme i retning af lave drivhusgasemissioner og klimarobust udvikling.”⁶ Banker er en særligt vigtig finansiell institution at fokusere på.^{xx} Som kreditgiveren i samfundet finansierer bankerne ikke blot i verden som den er. Bankernes finansiering er i høj grad med til at forme fremtidens samfund. Det gælder ikke mindst i Danmark, hvor banksektorens størrelse relativt til BNP ligger blandt de øverste i verden.⁷

Behovet for at lede finansielle strømme *ind* i grønne projekter er stort, og mange investorer har allerede opdaget, at det kan gavne både planeten og afkastet. Behovet for at lede de finansielle strømme *ud* af fossile brændsler – hovedårsagen til klimakrisen – er imidlertid mindst lige så stort. En opgørelse fra marts 2022 viser, at verdens 60

største banker (inkl. Danske Bank og Nordea) har finansieret fossile brændsler med mere end 30.500 milliarder kroner i 2016-2021,⁸ svarende til mere end 12 gange Danmarks BNP. Og problemet finder man ikke kun på den globale scene. 10 store nordiske banker har finansieret fossile brændsler med 450 milliarder kroner i 2016-2020.⁹ Zoomer man ind på den afgørende finansiering af fossil ekspansion, som IEA kraftigt fraråder, viste NGO'en ShareAction i 2022, at Danske Bank og Nordea finansierede fossil *ekspansion* med mere end hhv. 23 og 27 milliarder kroner i 2016-2021.¹⁰ På trods af et akut behov for at stoppe fossil ekspansion og udfase eksisterende fossile projekter går banksektoren i den forkerte retning.

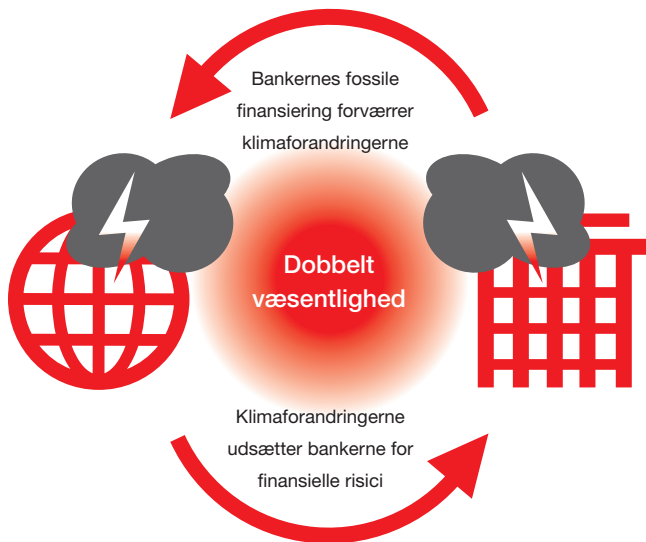
KLIMARISICI ER OGSÅ FINANSIELLE RISICI

Finanssektoren påvirker klimaet, når finansiering af fossile brændsler medvirker til at øge den globale opvarmning. Men klimaet påvirker også finanssektoren den anden vej rundt. Klimaforandringerne indebærer nemlig store *klima-finansielle risici* for banker (og andre finansielle institutioner). Banker med store fossile udlån løber f.eks. en stor risiko for finansielle tab, når politikerne indfører skærpede klimapolitikker, der gør det dyrere at udlede CO₂. Ligeledes risikerer bankerne at tabe på deres fossile aktiver, når fossile brændsler år for år bliver mindre og mindre konkurrencedygtige over for vedvarende energi. Banker med lån til fossile selskaber og aktiviteter løber derfor en stor risiko for at sidde tilbage med *strandede aktiver* – aktiver, der har tabt store dele af deres værdi.¹¹ Den seneste IPCC-rapport peger på, at allerede en begrænsning af klimaforandringerne til en temperaturstigning på 2° vil resultere i strandede aktiver for billioner af US dollars – og en opfyldelse af Parismålet om 1,5° forventes at føre til et beløb, der er “significantly higher” end dette i forvejen gigantiske økonomiske tab.¹²

Risikoen er ikke grebet ud af den blå luft; olieselskabet BP nedskrev i juni 2020 sine aktiver med 116 milliarder kroner grundet en tilpasning af deres antagelser om de langsigtede priser på fossile brændsler.¹³ Samme sommer måtte franske Total tage et tab på 46 milliarder kroner i deres aktiviteter i canadisk tjæresand.¹⁴ Sådanne tab vil blive hyppigere og hyppigere, og den seneste IPCC-rapport siger, at denne slags risici er “greatly

X) Denne rapport anvender definitionen af fossil ekspansion for fossilselskaber fra miljøorganisationen [Urgewalds Global Oil & Gas Exit List](#) og [Global Coal Exit List](#). På projektniveau henviser vi til IEA, som udelukker projekter, der ikke er “approved for development” per 2021 (IEA (2021) *Net Zero by 2050 - A Roadmap for the Global Energy Sector*).

XX) Andre typer af finansielle institutioners fossile investeringer er naturligvis også vigtige for omstillingen. Det gælder bl.a. de danske pensionskasser, som har 46 milliarder kr. investeret i fossile brændsler (Mellemløbeligt Samvirke (2022) [Den danske pensionssektors klimasvigt](#)).

Figur 1. Princippet om dobbelt væsentlighed

underestimated by financial institutions and markets”.¹⁵ De store finansielle risici for både de enkelte banker og det finansielle system som helhed ved klimaforandringerne anerkendes bredt, herunder af Nationalbanken,¹⁶ Den Europæiske Centralbank (ECB)¹⁷ og mange andre.¹⁸

Denne tovejsforbindelse – at fossile banker har en skadelig effekt på klimaforandringerne (klimarisici) samtidig med, at klimaforandringerne har en skadelig effekt på bankernes finanser (klima-finansielle risici) – udgør EU’s princip om *dobbelt væsentlighed* (*double materiality*). Princippet er en hjørnesten i EU’s strategi for bæredygtig finans. Det betyder, at klima-finansiel regulering både skal tage højde for hensynet til klimaet og hensynet til bankernes finansielle bæredygtighed.

BEHOVET FOR EFFEKTIV REGULERING

Selvom finanssektoren er udsat for meget store klima-finansielle risici, har politikerne og tilsynsmyndighederne endnu ikke indført den regulering, der er brug for. Problemet er ikke, at der ingenting sker inden for ‘sustainable finance’. Problemet er i stedet, at de hidtidige initiativer ikke er tilstrækkeligt ambitiøse. F.eks. har EU-Kommissionen indført og er i gang med at indføre en lang række tiltag: den grønne taksonomi,¹⁹ disclosure-forordningen,²⁰ rapporterings-direktivet,²¹ benchmark-reguleringen²² og standarden for grønne obligationer.²³ Og selvom EU er blandt de mest aktive i feltet, er tendensen global.²⁴

Det er positive initiativer. Det er godt at lave regulering for at øge den grønne finansiering, men det er problematisk, at der er meget lidt regulering, der vil at mindske den fossile finansiering. Grønne investeringer og lån bliver mere og mere udbredte, men ingen grønne tiltag kan mitigere klimakrisen, hvis vi ikke samtidig begrænser brugen af fossile brændsler hurtigt og

effektivt. For at gøre det er der især brug for at regulere bankernes långivning, da det er en helt central kanal for finansiering af fossile brændsler. En mangel ved de hidtidige reguleringstiltag er, at de snarere retter sig mod investeringsmarkedet end mod bankernes långivning.²⁵ Derfor er regulering af långivning det primære fokus i denne rapportes reguleringsforslag.

Det er altså vigtigt med regulering, som retter sig mod udlån og fossile brændsler, og ikke kun regulering der retter sig mod investeringer og det grønne. Desværre har håndteringen af risikoen ved de fossile udlån indtil videre mest handlet om øget transparens, stress-testning og klassificering. Det kan danne grundlag for mere ambitiøse tiltag på sigt, men alene imødegår disse tiltag ikke klima-finansielle risici. Transparens og klassificeringer alene flytter ikke milliarderne ud af fossile brændsler hastigt nok, så længe der stadig er penge at tjene på olie, gas og kul. Der er derfor brug for regulering, som mere direkte påvirker finansieringen. Og det ville ikke være et nybrud. Tværtimod er det lige præcis den tilgang, som ligger bag den retteligt strenge regulering af f.eks. finansiel hvidvask og terrorfinansiering. Derfor fremlægger Mellemfolkeligt Samvirke i denne rapport fire regulative veje til at begrænse finansiering af kul, olie og gas.

Forslag 1 FOSSILE KAPITALKRAV

Kapitalkravene er til for at beskytte bankerne mod finansielle risici, men kapitalkravene tager ikke højde for de store risici, som klimaforandringerne og lån til fossile selskaber udgør. Det bør danske politikere skubbe på for at ændre i EU. Reglerne om kapitalkrav behøver ikke blive ændret grundlæggende. Fossile brændsler skal blot i kategori med andre meget risikable aktiver.

DE GÆLDENDE KAPITALKRAV

Kapitalkravene til bankerne er helt centrale i bankreguleringen. De bygger på Basel-komiteens anbefalinger.²⁶ Basel-komiteen opererer med tre søjler af finansiel regulering, og både Søjle I og II behandler kapitalkrav. Søjle I angiver regler for de generelle kapitalkrav, som for danske banker reguleres gennem EU,^x mens Søjle II angiver regler for fastsættelsen af supplerende bankspecifikke kapitalkrav, som Finanstilsynet kan fastsætte.^{xx}

Formålet med kapitalkrav er, at banker altid har tilstrækkelig egenkapitaldækning til at kunne modstå uventede tab på deres aktiver og forblive solvente. Derfor er bankerne underlagt et krav om, at de som udgangspunkt skal have en kapitaldækning på 8 % (i samspil med andre kapitalkrav såsom ikke-risikovægtede likviditetskrav og ekstra kapitalbuffer).^{xxx} Det vil sige, at en bank skal have 8 kr. i egenkapital som dækning for et udlån på 100 kr. Men afhængig af risikoen ved aktiver justeres kravene til egenkapital. Banker, som har 100 kr. i meget risikable aktiver skal derfor holde mere kapital, end banker med 100 kr. i lav-risikable aktiver. Måden, man i praksis tager højde for dette, er gennem risikovægtning af aktiverne. Risikovægtes et aktiv med 100%, består det oprindelige kapitalkrav på 8% (altså 8 kr. kapital pr. 100 kr. aktiv). Men risikovægtes et aktiv med eksempelvis 200 %, skal banken i stedet holde 16% kapital som sikring (8% · 200% = 16%).

X) De EU-fastsatte kapitalkrav reguleres primært ud fra kapitalkravsforordningen (CRR), som blev indført i 2013 og revideret i 2019 (CRR2).

XX) Det gøres med udgangspunkt i den overordnede retning i Basel- og EU-reglerne, navnlig EBA's SREP-guidelines.

XXX) Denne egenkapital udgøres først og fremmest af henlagte overskud og aktiekapital, og CRR's artikel 92 bestemmer, at 4,5 % af kapitalkravet skal udgøres af kapital af den højeste kvalitet, såkaldt Common Equity Tier 1-kapital.

KAPITALKRAV OG KLIMA-FINANSIELLE RISICI

Den risikobaserede tilgang i kapitalkrav er yderst fornuftig. Problemet er blot, at der lige nu ikke tages højde for de store klima-finansielle risici ved fossile aktiver, da klimahensyn ikke er inkorporeret i bankernes kapitalkrav. For at løse dette problem, bør risikovægtene for fossile aktiver øges. Det er normal praksis for risikable aktiver. Eksempelvis pålægges lån til "speculative immovable property financing and to investment in private equity" allerede en risikovægt på 150 % i EU's kapitalkravsforordning,²⁷ og givet de klima-finansielle risici ved klimakrisen er det svært at argumentere for, at risikoen for strandede aktiver er mindre inden for fossile brændsler end inden for private equity eller fast ejendom. Ligeledes er der i forvejen aktiver, som vurderes som så risikable, at de kræver fuld kapitaldækning. Det gælder aktiver inden for bl.a. securitiserede værdipapirer²⁸ og visse holdingselskaber²⁹ og er på vej inden for kryptoaktiver.³⁰

Undervurderingen af klima-finansielle risici i de nuværende kapitalkrav er kommet på dagsordenen de seneste år. I 2021 fremsatte EU-Kommissionen et forslag til revision af kapitalkravsforordningen³¹ og -direktivet,³² som bl.a. indeholdt implementering af ESG-risici. Den lovgivningsmæssige proces er stadig i gang, og Danmark kan spille en vigtig rolle ved at presse på for, at lovændringen lander så ambitiøst som muligt. Ydermere har European Banking Authority (EBA) fået til opgave at undersøge muligheden for at indarbejde klimahensyn i kapitalkravene,³³ og også Den Europæiske Centralbank (ECB) undersøger emnet.³⁴ Med det rette politiske pres kan det føre til kapitalkrav, som tager højde for klimakrisen, hvilket Danmark bør arbejde for. Derfor foreslår Mellempolitisk Samvirke, at klimahensyn inkorporeres i kapitalkravene på følgende to måder:

1) Øg kapitalkravene fra 8% til 12% for eksisterende fossile reserver.

For at øge kapitalkravene fra 8 % til 12 % skal risikovægten hæves til 150 % for aktiver i fossile brændsler (aktiver i fossilselskaber og -projekter). Det skal gælde i de tilfælde, hvor eksponeringen relaterer sig til udvinding eller afbrænding af eksisterende fossile reserver eller driften af eksisterende fossile kraftværker.

2) Øg kapitalkravene fra 8% til 100% for nye fossile reserver.

For at øge kapitalkravene til krav om fuld kapitaldækning (100 %) skal risikovægten hæves.

Da $8\% \times 1250\% = 100\%$ skal risikovægten hæves til 1250% for aktiver i fossile brændsler (aktiver i fossilselskaber og -projekter) i de tilfælde, hvor eksponeringen relaterer sig til udvinding eller afbrænding af nye fossile reserver eller konstruktionen af nye fossile kraftværker.

Risikovægtning af aktiver foregår enten ved brug af en standardmetode fastsat af lovgiverne eller ved brug af bankernes interne modeller, som skal leve op til nogle krav.³⁵ De øgede fossile risikovægte, som foreslås her, skal foruden implementering i den lovfastede standardmetode også indføres som minimumskrav til bankernes interne modeller.

HVORFOR ØGE KAPITALKRAVET TIL 12% FOR EKSISTERENDE FOSSILE RESERVER?

Det er ikke realistisk fuldstændigt at stoppe anvendelsen af fossile brændsler øjeblikkeligt. En vis anvendelse af fossile brændsler må accepteres, imens den grønne omstilling fuldføres. Men da de globale fossile reservers omfang langt overstiger mængden af fossile brændsler, som forsvarligt kan afbrændes, er det ubestrideligt, at fossile brændsler har høje risici for at blive strandede aktiver. EU's kapitalkravsforordning (CRR2, art. 128) siger, at aktiver "that are associated with particularly high risks" skal risikovægtes 150 % – og som forklaret er en risikovægt på 150 % metoden, hvorpå man sætter kapitalkravet til 12 % . Aktiver inden for fossile brændsler passer direkte med denne formulering grundet den væsentlige risiko for strandede aktiver. Den øgede risikovægtning af fossilaktiver ville altså kunne ændres i EU allerede i dag og er i overensstemmelse med den risikobaserede tilgang i Basel-anbefalingerne.³⁶

X) Udlån til selskaber engageret i fossil ekspansion skal vægtes 1250 % på linje med projektlån til fossile ekspansionsprojekter. Hvis den øgede risikovægt kun pålægges projektlån, kan kapitalkravet omgås gennem omdirigering af fossilselskabets midler, hvilket hverken ville håndtere klima-finansielle risici eller være i overensstemmelse med IEA's anbefaling. Kalibreringen af sådanne virksomhedslån kan gøres på to måder.

HVORFOR KRÆVE FULD KAPITALDÆKNING FOR NYE FOSSILE RESERVER?

Mens det ikke helt kan undgås at afbrænde dele af de eksisterende globale fossile reserver, er situationen en anden for nye fossile brændsler. I 2021 kom Det Internationale Energiagentur med en helt klar konklusion: Hvis vi skal have en chance for at overholde Parisaftalens 1,5°-mål, er der ikke plads til nye fossile brændsler. De nuværende fossile reserver optager allerede det globale CO2-budget. Hensynet til klimaet efterlader altså ikke rum til nye olie- og gasfelter eller nye fossilkraftværker. Derfor er nye fossile reserver ikke bare *i stor risiko for*, men faktisk *nødt til* at blive strandede aktiver.

I lyset af så stor en risiko er den forsvarlige løsning, at bankerne skal have fuld egenkapitaldækning, når de finansierer aktiviteter og selskaber forbundet til nye fossile reserver – hver krone udlånt til nye fossile reserver skal tilsvares af en krone i egenkapital, altså et kapitalkrav på 100 %.^X Som forklaret er den tekniske årsag, at 1250 % ganget med kapitalkravet på 8 % bliver 100 %. Fuld kapitaldækning er i dag kravet inden for bl.a. securitiserede værdipapirer og visse holdingselskaber. Ændringen kan laves ved blot at indskrive en ny paragraf i kapitalkravsforordningens artikel 128.³⁷

HVORFOR BØR KAPITALKRAVENE ÆNDRES PÅ EU-NIVEAU, IKKE NATIONALT?

Selvom kapitalkrav både fastsættes via EU og nationalt, bør det være i regi af de EU-regulerede Søjle I-krav, at klimahensyn implementeres, ikke de nationalt regulerede Søjle II-krav. Det skyldes, at Søjle I-kapitalkrav er der hvor generelle finansielle risici prissættes, såsom klima-finansielle risici.³⁸ Da klima-finansielle risici ikke gør sig gældende nationalt i én EU-medlemsstat, men går på tværs af grænser, er der heller ikke hjemmel for at øge kapitalkravene alene i Danmark via enten artikel 458 af kapitalkravsforordningen eller artikel 133 af kapitalkravs-direktivet.³⁹ På nuværende tidspunkt vurderer Finanstilsynet følgelig ikke, at der kan indføres rent nationale klima-kapitalkrav i Danmark alene.⁴⁰

Forslag 2 OBLIGATORISKE KLIMAPLANER

Banker er institutioner med stor betydning for det omgivende samfund. Det er derfor uholdbart, at det er op til den enkelte bank, om den vil have en klimaplan eller ej, eller hvor højt ambitionsniveauet i den skal være. Det skal derfor være et krav til alle banker af en vis størrelse at have en klimaplan for hvordan de vil leve op til Parisaftalen. Det vil også skabe en lige spillebane bankerne imellem.

Flere og flere banker, både internationalt og herhjemme, har de seneste år udarbejdet klimaplaner. Tendensen er blevet forstærket af oprettelsen af internationale netværk for finansielle institutioner, såsom Net Zero Banking Alliance.⁴¹ Selvom flere bankers klimaplaner rummer positive tiltag, har de frivillige planer vist sig utilstrækkelige.⁴² F.eks. adresserer planerne ikke den fossile ekspansion, som IEA fremhæver som afgørende for at overholde Parisaftalen. Ligeledes har ECB's Frank Elderson påpeget den problematik, at nogle banker lover CO₂-neutralitet i 2050 uden at have en reduktionsplan for CO₂-tunge industrier i 2030.⁴³

Der er derfor brug for politisk handling, der gør det obligatorisk at leve op til Parisaftalens klimamål og som udligner spillebanen mellem bankerne. For banker, der allerede har taget ambitiøse skridt på klimaområdet, vil den regulative byrde ved dette forslag være begrænset. For banker, som hænger i bremsen på klimaområdet, er det et effektivt og nødvendigt skridt. Obligatoriske klimaplaner for bankerne er allerede på vej frem. ECB har talt for forslaget, og den britiske regering meldte i 2021 ud, at den vil gøre *net zero*-omstillingsplaner obligatoriske for finansielle institutioner.⁴⁴ EU-Kommissionens forslag til et nyt direktiv om bæredygtighedsrapportering indeholder krav til finansielle institutioner om at udarbejde omstillingsplaner,⁴⁵ og direktøren for den franske centralbank har foreslået, at kapitalkrav bindes op på bankernes omstillingsplaner.⁴⁶ Det er alt sammen positivt. Denne grønne bølge bør Danmark blive en del af. Og den danske regering kan endda gå foran og vise vejen internationalt, akkurat som Danmark har gjort med 70%-målet i klimaloven. Der er nemlig visse mangler i nuværende forslag, som Danmark kan gøre bedre.

For det første er der brug for planer, som både tager hensyn til bankernes finansielle risici og bankernes rolle i klimaskadelige aktiviteter (altså EU's princip om dobbelt væsentlighed). Det er både vigtigt at se på, hvordan klimaet påvirker bankernes forretning, og hvordan bankernes aktiviteter påvirker klimaet. Og der skal være reelle og ensartede konsekvenser for de banker, der ikke overholder planerne. Den britiske regerings forslag lider af dette problem, fordi forslaget lader det være op til markedet at vurdere og sanktionere tilstrækkeligheden af en banks omstillingsplan.⁴⁷ Som nævnt ser vi allerede i dag mange omstillingsplaner fra banker, som slet ikke lever op til Paris-aftalens målsætning om at holde temperaturstigningen på 1,5°. Det er derfor centralt, at vi ligesom med det nationale mål om 70 % reduktion inden 2030, sætter visse krav fra samfundets side til en god omstillingsplan.

For det andet kan Danmark gå foran ved at sætte højere standarder for, hvad ambitionsniveauet i en klimaplan. Kommissionens forslag til nyt direktiv om bæredygtighedsrapportering⁴⁸ tager højde for princippet om dobbelt væsentlighed, men kravene til hvad omstilling indebærer er for lave i dette direktiv. Med ECB-bestyrelsesmedlem Frank Eldersons ord er det problematisk, at direktivet "leaves their [the transition plans'] content and timing to the discretion of each bank, without stipulating any clear metrics, milestones or targets."⁴⁹ Der er derfor både et stort potentiale for Danmark i at gå forrest og lovmæssig mulighed for at gøre det.⁵⁰ Derfor foreslår Mellemfolkeligt Samvirke på linje med en række internationale aktører:

Folketinget skal indføre lovgivning, som pålægger alle danske banker over en vis størrelse at udarbejde og offentliggøre en klimaplan for, hvordan banken vil bringe sine aktiviteter i overensstemmelse med Parisaftalens 1,5°-mål og IEA's Net Zero 2050-scenarie.

Bankens klimaplan skal (som minimum):

- Sætte et mål om at overholde IEA's anbefalinger og stoppe nye udlån til selskaber engageret i fossil ekspansion umiddelbart efter lovens ikrafttrædelse.

- Sætte et net zero-mål for de finansierede absolutte udledninger^X for alle bankens aktiviteter i senest 2050 i overensstemmelse med IEA's *Net Zero 2050*-scenarie.⁵¹
- Sætte femårige mål, som skal sandsynliggøre opfyldelsen af 2050-målet.
- Afrapporteres årligt til Finanstilsynet.
- Dække *scope 1, 2* og *3* af bankens og dens kunders udledninger.
- Undgå at hvile på negative emissionsteknologier eller offsetting i mere end meget begrænset omfang.
- Omfatte alle bankens aktiviteter, inkl. långivning, investeringer og underwriting.
- Beskrive hvordan banken vil implementere klimamålene i sin governance-strukturer, interne kapacitet på klimaområdet, lønbonuspolitikker og lobbyvirksomhed.
- Orienter sig mod at reducere finansiering af højudledningsaktiviteter i OECD hurtigere end for verden som helhed grundet det større historiske ansvar for klimakrisen såvel som større økonomiske kapacitet til at gennemføre grøn omstilling i det globale Nord.

Forslaget vil have to fordele: dels vil det tvinge bankerne til at tage tilstrækkeligt højde for klima-finansielle risici, og dels vil det få bankerne til at tage deres rimelige del af ansvaret for den grønne omstilling. Dermed lægger forslaget sig i naturlig forlængelse af Danmarks øvrige klimapolitik og klimaloven. Lig klimaloven vil dette forslag hæve barren og dermed skubbe på en grøn udvikling internationalt. Det er en rolle, Danmark kan og bør spille med stor succes.

X) Finansierede udledninger bør opgøres efter Partnership for Carbon Accounting Financials' metode. Da der er tale om absolutte udledninger, kan mål om udledningsintensitet ikke være erstattende, men maksimalt supplerende.

Forslag 3 FOSSILT UDLÅNSLOFT

Den mest effektive måde at undgå, at bankernes udlån går til samfundsskadelige aktiviteter, er at indføre udlånslofter for lån til specifikke sektorer.^X Det gælder også for klimaskadelige udlån. Derfor bør der indføres grænser for hvor stor en del af bankernes lån, som må gå til fossile selskaber og projekter.

Alle forslag i denne rapport har samme formål: At håndtere bankernes klima-finansielle risici og få bankerne med på den grønne omstilling og ud af klimaskadelige aktiviteter. Det kan gribes an på flere måder. Kapitalkrav gør fossile udlån dyrere, da bankernes kapitalomkostninger stiger, når de skal holde mere kapital, mens klimaplaner begrænser fossile udlån gennem overordnet Paris-kompatibel planlægning. Der er altså tale om lovgivning, der ændrer rammerne for bankernes finansiering af kul, olie og gas. Anderledes forholder det sig med udlånslofter. Her vil en lovændring i Folketinget direkte begrænse omfanget af bankernes udlån til kul, olie og gas. Klimakrisen er en alvorlig trussel, og der er derfor brug for denne slags resolute handling, og der er lovgivningsmæssig mulighed for at handle nationalt.⁵² Derfor foreslår Mellemløst Samvirke:

Begræns bankernes udlån til fossile brændsler ved at indføre et loft for andelen af bankens samlede udlån, som må gå til selskaber og projekter inden for fossile brændsler.

Et udlånsloft bør angives som forholdet . Sættes loftet eksempelvis på 1 %, må en bank med totale aktiver sva-

^X Schoemaker & Tilburg (2016) kalder kvantitative udlånsbegrænsninger et "very powerful" instrument (s. 9), og D'Orazio & Popoyan (2019) skriver i forlængelse heraf, at "credit limits could be the most appropriate regulatory instrument to deal with material climate-related risks" (s. 19).

^{XX} Det skal bemærkes, at en bank principielt set ville kunne øge sine samlede udlån så meget, at øget fossil finansiering ville udgøre en faldende andel trods absolut forøgelse, hvorfor forslaget teknisk set bygger på et CO₂e-intensitetsmål, hvilket normalt er problematisk. Hvis udlånsloftet imidlertid sættes tilstrækkeligt lavt, vil risikoen for, at de fossile af bankerne i praksis ville kunne øge eller blot bibeholde deres eksisterende omfang af fossile udlån, blive elimineret.

^{XXX} Det er derfor blevet foreslået at indføre fossile koncentrationsbegrænsninger (af bl.a. Center for American Progress (2021), Climate Safe Lending Network (2021) og D'Orazio & Popoyan (2019)). Det ville have samme positive effekt som et udlånsloft, men da det vedrører bankernes kapitaldækning, er der risiko for, at det griber ind i EU-regulering, hvorfor det foreslåede udlånsloft er en mere farbar vej på nationalt niveau jf. Finanstilsynet (2022).

rende til 600 mia. kr. maksimalt have aktiver i fossilsektoren for 6 mia. kr. Det specifikke niveau for udlånsloftet bør fastsættes som led i lovgivningsarbejdet, men naturligvis være så lavt, at det har reel effekt på begrænsningen af fossil finansiering.^{XX} Et udlånsloft kan også sættes til 0 %, hvilket er det samme som et totalt udlånsforbud til de berørte sektorer og aktiviteter. Men det vil også være muligt at starte på et højere niveau og nedjustere det over tid på vejen mod fuld udfasning af lån til fossile brændsler. Ligeledes kan et udlånsloft på 0 % tages i brug inden for sub-sektorer af fossilsektoren, eksempelvis kul eller fossil ekspansion. For at undgå eventuelle alvorlige markedsforstyrrelser kan loftet implementeres over en kortere indførselsperiode.⁵³

Forslaget om et fossilt udlånsloft ligger i forlængelse af både tidligere kreditpolitikker i Vesten, voksende politisk og akademisk opbakning og beslægtede regulative initiativer. Bankernes koncentrationsbegrænsninger sætter ligesom udlånslofter øvre grænser for bestemte typer udlån. Koncentrationsbegrænsningerne sætter et loft på 25 % af bankens kernekapital over bankers eksponering over for kunder og/eller grupper af indbyrdes forbundne kunder til.⁵⁴ Et fossilt udlånsloft er dermed ikke fjernet fra en fossil koncentrationsbegrænsning, blot hvor reguleringen af de fossile udlån måles relativt til de samlede aktiver, ikke relativt til egenkapitalen.^{XX}

Direkte intervention i kreditallokering, såsom udlånslofter, forsvandt fra den regulative værktøjskasse i de vestlige lande omkring 1980/90'erne.⁵⁵ Men regulering, som påvirkede udbuddet af kredit til forskellige dele af økonomien, spillede en afgørende rolle i de fleste vestlige lande i årtierne efter 2. verdenskrig (og i dag benyttes denne type regulering stadig i store dele af verden⁵⁶).⁵⁷ Efter at have været ude i kulden i nogle årtier – til fordel for en tro på, at markeder har bedst af så lidt indblanding udefra som muligt – er aktiv kreditpolitik kommet tilbage på dagsordenen. Det skyldes blandt andet den store markedsfejl, som klimakrisen er. En række forskere har talt for kvantitative udlånsbegrænsninger som en måde at reducere klima-finansielle risici.⁵⁸ I tillæg dertil er store aktører som ECB⁵⁹ og NGFS⁶⁰ begyndt at kigge nærmere på sådanne udlånsbegrænsninger. Der er ingen tvivl om, at den voksende opbakning til denne type forslag ville blive styrket af et dansk lederskab på området.

Forslag 4 EN GRØN NATIONALBANK

Samtidig med at bankerne skal klima-reguleres, er det vigtigt at få statens egen bank med på den grønne omstilling. Derfor skal Danmarks Nationalbank have et klima-mandat. Det vil sige, at Nationalbanken skal have tilføjet hensyn til klimakrisen og den grønne omstilling i sit arbejde.

Bankernes rolle i klimakrisen har ikke kun sat finanstilsynsmyndighedernes regulering på dagsordenen. Centralbankernes rolle i omstillingen er også blevet et varmt emne. En række centralbanker er selv aktive på klimaområdet,⁶¹ og Network for Greening the Financial System (NGFS), som blev dannet i 2017, har i dag over 100 centralbanker og tilsynsmyndigheder som medlemmer – bl.a. Nationalbanken og Finanstilsynet siden 2019.⁶² Det er naturligt i lyset af den stigende erkendelse af, hvor stor indflydelse centralbankernes beslutninger har på det omgivende samfund.

Herhjemme har Nationalbanken også taget de første forsigtige skridt mod at forholde sig til klimakrisen. Nationalbanken foretog sin første mindre klima-stresstest af det danske finansielle system i oktober 2020 (ligesom Finanstilsynet arbejder med at udvikle klima-stresstests).⁶³ Det er positive, men forsigtige skridt. Og der kan gøres mere. Det har den britiske centralbank, Bank of England, allerede vist, da den i 2021 fik tilføjet klima til dens mandat om at varetage prisstabilitet.⁶⁴ Derfor foreslår Mellempolitisk Samvirke:

Indskriv hensyn til klimakrisen i Nationalbankens formålsparagraf i Lov om Danmarks nationalbank (§1) og pålæg Nationalbanken at undersøge, hvordan den konkret kan spille en aktiv og konstruktiv rolle i den grønne omstilling.

Forslaget har altså to aspekter: For det første ændringen af Lov om Danmarks Nationalbank og for det andet, at Nationalbanken i denne forbindelse skal udarbejde en

grundig undersøgelse af mulighederne for og effekterne ved forskellige klimatiltag. Angående lovændringen skal hensyn til klimakrisen og den grønne omstilling ikke tilføjes som et sekundært formål i tillæg til det primære formål "at opretholde et sikkert pengevæsen",⁶⁵ da klimahensynet dermed ville risikere at blive trumfet af hensynet til pengevæsenet. I stedet skal det fremgå af lovens §1, at hensyn til klimakrisen er nødvendigt for at varetage hensynet til et sikkert pengevæsen (grundet de destabiliserende effekter, klimakrisen vil have på det finansielle system).

Undersøgelsen af de konkrete skridt, Nationalbanken kan tage for at spille en aktiv og konstruktiv rolle i den grønne omstilling, skal belyse følgende spørgsmål:

a) Hvordan Nationalbanken kan opskalere sit internationale netværksarbejde på klimaområdet og indtage en mere proaktiv rolle i den internationale debat om centralbanker og klima med det selvstændige formål at skubbe debatten og andre centralbanker i en progressiv retning – herunder hvordan Nationalbanken mest effektivt kan lykkes med dette.

b) Hvordan Nationalbanken kan klimadifferentiere sine pengepolitiske instrumenter, herunder enten ved at klimadifferentiere de pengepolitiske renter, som de pengepolitiske modparter (bankerne) benytter, ud fra den givne banks klimaprofil, og/eller indførelse af selvstændige udlånsfaciliteter med det formål at sætte tempo på den grønne omstilling.⁶⁶

At øge arbejdet med at skubbe den internationale dagsorden må betragtes som ukontroversielt, hvorfor formålet med undersøgelsen af dette blot er at identificere de mest effektive strategier og fora. Konsekvenserne ved klimadifferentiering af rentepolitikken bør af to grunde undersøges yderligere før en eventuel implementering af klimahensyn i de pengepolitiske renter. Dels er Nationalbankens udlån til de pengepolitiske modparter svindende,⁶⁷ dels bør konsekvenserne for den danske fastkurspolitik belyses nærmere. Klimadifferentieret rentepolitik er dog et interessant forslag, som sagtens kan vise sig kompatibelt med fastkurspolitikken, hvorfor vi foreslår videre undersøgelse af dette.^x

Det skal bemærkes, at ændringen af formålsparagrafen muliggør klimatiltag i Nationalbankens aktiviteter, men at ændringen ikke pålægger Nationalbanken én bestemt

X) I sin vurdering af mulige centralbankstiltag på klimaområdet vurderer NGFS, at differentiering ud fra klima-benchmarks i centralbankens kreditoperationer kan have minimale konsekvenser for den pengepolitiske effektivitet (NGFS (2021) [Adapting central bank operations to a hotter world: Reviewing some options](#), s. 7).

og konkret handling omgående. En konkret instruktion ville f.eks. være at indføre klimahensyn i en centralbanks kvantitative lempelser (QE) eller dens regler om sikkerhedsstillelse, men ingen af disse ting er relevante i Danmarks Nationalbanks tilfælde.^XVores forslag ovenfor adskiller sig altså de foregående tre i denne rapport, og tegnet skarpt op kan dette forslag dermed godt betragtes som en slags symbolpolitik. Men det vil være et vigtigt signal, og der er gode grunde til, at forslaget er et positivt skridt i den rigtige retning.

For det første er det betydningsfuldt, at Nationalbanken anerkender klimakrisens betydning for dens virke. Signalværdien i, at en institution med så stor samfunds-betydning tager klimakrisen alvorligt, ville være væsentlig og meget positiv. Det er også en af årsagerne til, at selve formålsparagraffen bør ændres, så signalet sendes tydeligt og umisforståeligt. For det andet er den internationale debat om centralbankernes rolle i klimakrisen allerede godt i gang. Den ville blive påvirket af en ændring i Nationalbankens mandat, bl.a. gennem Nationalbankens position i ECB, IMF, NGFS, Bank of International Settlements og Det Europæiske System af Centralbanker.⁶⁸ Dermed ville Danmark kunne udøve større indflydelse, end den danske økonomis størrelse ellers berettiger. For det tredje ville en ændring af formålsparagraffen give større tyngde og ambitionsniveau til undersøgelsen af mulige klimatiltag for Nationalbanken.

^X) Nationalbanken praktiserer slet ikke kvantitative lempelser, hvorfor indførelse af klimahensyn i disse selvsagt er irrelevant. Ligeledes er indførelse af klimahensyn i reglerne for sikkerhedsstillelse irrelevant, fordi virksomhedsobligationer slet ikke indgår som belånbare værdipapirer ('pant') hos Nationalbanken. Dermed er også fossile virksomhedsobligationer automatisk ekskluderet (Nationalbanken (2022) [Belånbare værdipapirer](#)). Inklusion af grønne virksomhedsobligationer i sikkerhedsstillelsen – såkaldt positiv screening – kunne imidlertid godt undersøges videre, men da sigtet i denne rapport primært er at begrænse fossil finansiering, er det ikke medtaget her.

! TYPISKE INDVENDINGER

“Hvis vi regulerer bankerne hårdere, bliver det sværere for banker at tjene penge på fossile brændsler og dermed vil de have færre penge råd til grøn finansiering”

Den foreslåede klima-bankregulering i denne rapport er måder at håndtere bankernes klima-finansielle risici, så de bliver mere modstandsdygtige. Og mere modstandsdygtige banker skader ikke realøkonomien, men det gør en ustabil banksektor og tab på fossile aktiver.⁶⁹ Samtidig er det selvmodsigende at fortsætte finansieringen af årsagerne til klimakrisen for at få råd til at løse den krise, de skaber – ikke mindst i lyset af at en udfasning af fossil finansiering ville lede pengene over i andre, mere bæredygtige sektorer.

“Problemet er de fossile selskaber i energisektoren, ikke bankerne, som blot formidler kredit. Bankerne vil rykke sig automatisk i takt med den grønne omstilling”

Forestillingen om banker som neutrale formidlere af kredit uden indflydelse på de samfund, de finansierer, er ikke korrekt. Som nævnt i indledningen er bankernes udlånsbeslutninger med til at skubbe samfundet i den ene eller anden retning. Derfor er det vigtigt, bankernes finansiering tages politisk seriøst, særligt midt i en klimakrise. At bankerne kan præge det omgivende samfund, er også rationalet bag bankers frivillige klimaplaner og -politikker, som ellers ville være overflødige. Rationalet bag regulative tiltag er det samme, blot hæver de ambitionsniveauet og gør spillebanen lige.

“Finansiel regulering skal ikke handle om klima, men finansielle risici”

Som denne rapport har påpeget, betyder klima-finansielle risici, at man ikke kan adskille klima og finansielle risici. Der er derfor ingen konflikt mellem den gældende tilsynsopgave og tiltag, som imødegår klimafinansielle risici. Det er i stedet en forsømmelse af tilsynsopgaven at undlade at håndtere en bestemt type finansielle risici, f.eks. klima-finansielle risici.

“Centralbanker skal forblive uafhængige og markedsneutrale. Deres eneste opgave skal være at sikre prisstabilitet, og det skal ikke politiseres med klimapolitiske hensyn”

Forestillingen om, at centralbankerne i forvejen er fuldt markedsneutrale, er misvisende.⁷⁰ Eksempelvis har centralbanker interveneret i samfundsmæssige kriser med ukonventionelle, ikke-neutrale midler som 'swap lines' og Quantitative Easing under finans-, euro- og coronakrisen. Da klimakrisen udgør en trussel imod prisstabilitet, er det desuden blot rettidig omhu for centralbanker at imødegå denne trussel.⁷¹ Det er desuden forkert, at centralbanker bør holdes ude af den grønne omstilling grundet deres uafhængighed, fordi forslaget i denne rapport netop ville være et skridt i en mere demokratisk retning, da Nationalbanken ville blive pålagt et opdateret og demokratisk vedtaget mandat at operere ud fra.

“Klima-finansielle risici kan ikke modelleres og kvantificeres, særligt ikke grundet mangler i datagrundlaget. Det er derfor utidigt at gribe ind med regulering”

For det første er modelleringen og datagrundlaget vedrørende klima-finansielle risici allerede blevet kraftigt forbedret, bl.a. gennem Partnership for Carbon Accounting in Financials. For det andet er det en fejlslutning, at mangel på eksakt risikovurdering skulle berettigede mindre handling. Klima-finansielle risici er reelle og omfattende. Det er et faktum, som udfordringen i at kvantificere disse risici ikke ændrer på. Der bør derfor benyttes et 'forsigtighedsprincip' i tilgangen til klima-finansielle risici.⁷² Forsigtighedsprincippet indgår eksplicit i FN's Rio-deklaration om miljø og udvikling fra 1992, og det tilsiger, at højere uvished om risici ikke er et argument for at risikohåndtere mindre, men mere.⁷³ I dag opererer finansielle myndigheder allerede ud fra en uperfekt præcisionsgrad i reguleringen af andre aktiver, eksempelvis ifm. risikovægtede kapitalkrav.⁷⁴ Og selv den amerikanske regering har ekspliciteret, at “a lack of perfect information should not be a justification for inaction.”⁷⁵

“I en internationaliseret finanssektor vil regulering af danske banker ikke have gavnlig klimaeffekt, men blot lede den fossile finansiering til udlandet”

Selvom det går for langsomt, så begynder banker internationalt at lukke deres kasser i over for fossile selskaber. Eksempelvis har den franske bank La Banque Postale meldt ud, at den ikke længere vil give ny finansiering til fossile selskaber. Denne bølge skal banker i Danmark være en del af. Og når flere og flere banker stopper med de fossile lån, bidrager det til at presse låneomkostningerne op internationalt og vise, at det er en uetisk forretning. Når fossile projekter bliver dyrere og forbundet med dårlig branding, vil færre og færre blive realiseret. Derudover kan Danmark blive en klimaleder på området, der sætter en ny standard for god regulering og inspirere andre lande til handling. Danmark kan vise, hvordan hensyn til økonomien og klimaet kan forenes i regulering, der reelt flytter milliarder ud af fossile brændsler.

! REFERENCER

- 1 Ritchie, Roser og Rosado (2020) [Emissions by sector - Our World in Data](#)
- 2 IPCC (2021) [IPCC's Sixth Assessment, Working Group I: The Physical Science Basis](#), s. 29
- 3 Nature (2021) [Most fossil-fuel reserves must remain untapped to hit 1.5 °C warming goal](#)
- 4 IEA (2021) [Net Zero by 2050 - A Roadmap for the Global Energy Sector](#)
- 5 McKibben (2019) [Money Is the Oxygen on Which the Fire of Global Warming Burns | The New Yorker](#)
- 6 FN (2015) [Parisaftalen](#)
- 7 Nationalbanken (2018) [Diskussionsoplæg til konference om makroprudentiel politik](#), s. 10
- 8 BankTrack m.fl. (2022) [Banking on Climate Chaos](#)
- 9 Mellemfolkeligt Samvirke m.fl. (2021) [Banking on Thin Ice](#)
- 10 ShareAction (2022) [Oil & Gas Expansion: A lose-lose bet for banks and their investors](#)
- 11 Se f.eks. The Guardian (2021) [Half world's fossil fuel assets could become worthless by 2036 in net zero transition](#)
- 12 IPCC (2022) [IPCC's Sixth Assessment, Working Group III: Mitigation of Climate Change](#), kapitel 6, boks 6.13
- 13 Reuters (2020) [BP wipes up to \\$17.5 billion from assets with bleaker oil outlook](#)
- 14 Carbon Tracker (2020) [The Flip Side: Stranded Assets and Stranded Liabilities](#)
- 15 IPCC (2022) [IPCC's Sixth Assessment, Working Group III: Mitigation of Climate Change](#), kapitel 15
- 16 Nationalbanken (2019) [Analyse: Klimaforandringer kan smitte af på den finansielle stabilitet](#)
- 17 de Guindos, vice-president for ECB (2021) [Shining a light on climate risks: the ECB's economy-wide climate stress test og Christine Lagarde \(tale, januar 2020\) "It's difficult to disagree that climate change is a threat to financial stability"](#)
- 18 F.eks. The Federal Reserve (CNBC (2021) [Fed to examine risks climate change poses to financial system](#)), Bank of England ([Climate change | Bank of England](#)), G7 (2021 [G7 Finance Ministers and Central Bank Governors Communiqué](#)) og Network for Greening the Financial System (2019 [A call for action: Climate change as a source of financial risk](#))
- 19 [REGULATION \(EU\) 2020/852](#)
- 20 [REGULATION \(EU\) 2019/2088](#)
- 21 [Corporate Sustainability Reporting Directive proposal](#)
- 22 [REGULATION \(EU\) 2019/2089](#)
- 23 [European Green Bonds Regulation proposal](#)
- 24 Se f.eks. Robins, Volz & Dikau (2020) [A Toolbox of Sustainable Crisis Response Measures for Central Banks and Supervisors](#), Second Edition: Lessons from Practice, s. 23-38, Ryan-Collins & Dikau (2017) [Green Central Banking in Emerging Market and Developing Country Economies](#) eller [Policies and Regulations | Green Finance Platform](#)
- 25 Økonomisk Ugebrev (2021) [Bankers udlån udeladt i ny EU-lovgivning om Sustainable Finance](#)
- 26 Basel Committee on Banking Supervision (2011) [Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems](#)
- 27 [CRR \(REGULATION No 575/2013\) artikel 128](#)
- 28 [CRR artikel 243 \(se også Bank of International Settlements \(2019\) \[Basel III: Securitisation framework\]\(#\)\)](#)
- 29 [CRR artikel 89](#)
- 30 [Basel Committee on Banking Supervision \(2021\) Consultative Document: Prudential treatment of cryptoasset exposures](#)
- 31 [Forslag til ændring af kapitalkravsforordningen \(CRR\), oktober 2021](#)
- 32 [Forslag til ændring af kapitalkravsdirektivet \(CRD\), oktober 2021](#)
- 33 [CRR2 \(REGULATION 2019/876\) artikel 501c](#)
- 34 [Bloomberg \(2022\) \[ECB to Start Work in 2022 to Add Climate Risk to Capital Bar\]\(#\)](#)
- 35 [ECB \(2021\) \[Hvad er interne modeller?\]\(#\)](#)
- 36 [Alexander \(2014\) \[Stability and Sustainability in Banking Reform: Are Environmental Risks Missing in Basel III?\]\(#\)](#)
- 37 Se [Finance Watch \(2021\) \[Breaking the climate-finance doom loop: Finance Watch amendments proposal to the Capital Requirements Regulation and Solvency II\]\(#\)](#)
- 38 [Woodall \(2022\) \[Pillar politics: which part of the Basel framework is best for tackling climate risks?\]\(#\)](#)
- 39 [Finance Watch \(2020\) \[Breaking the climate-finance doom loop\]\(#\), s. 35-38](#)
- 40 [Erhvervsministeriet \(2022\) \[Besvarelse af spørgsmål 194\]\(#\)](#)

- 41** Se Reclaim Finance (2021) [It's not what you say, it's what you do](#) og BankTrack (2021) [New bank climate initiative fails to grasp urgent need to end finance for fossil fuels](#) for analyser af Net Zero Banking Alliance
- 42** En undtagelse herfra er franske La Banque Postale (se Reclaim Finance (2021) [French bank La Banque Postale quits oil & gas, sets international precedent](#)).
- 43** Frank Elderson (2021) [Tale: Overcoming the tragedy of the horizon: requiring banks to translate 2050 targets into milestone](#) (citat fra talen: "some banks that declare carbon neutrality by 2050 have no strategy in place to reduce their exposures to carbon-intensive industries by 2030.")
- 44** HM Treasury (2021) [UK Government fact sheet: Net Zero-aligned Financial Centre](#)
- 45** ESG Investor (2021) [Climate Transition: How EU Standards can Help Firms to Focus on the Right Data](#)
- 46** Villeroy de Galhau (2022) [Speech at the 7th annual Sustainability week: Europe in motion for climate transition](#)
- 47** HM Treasury (2021) [UK Government fact sheet: Net Zero-aligned Financial Centre](#)
- 48** [Corporate Sustainability Reporting Directive proposal](#)
- 49** Frank Elderson (2021) [Tale: Overcoming the tragedy of the horizon: requiring banks to translate 2050 targets into milestone](#)
- 50** Finanstilsynet skriver i svar på et udvalgsspørgsmål, at "Det er som udgangspunkt muligt at lave national lovgivning, fordi der ikke er EU-regulering på området." Erhvervsministeriet (2022) [Besvarelse af spørgsmål 195](#)
- 51** Se Oxford Sustainable Finance Group (2022) [Implications of the International Energy Agency Net Zero Emissions by 2050 Scenario for Net Zero Committed Financial Institutions](#) og Reclaim Finance (2021) [The IEA's Net-Zero 2050](#) for uddybning om overensstemmelse for finansielle institutioner med IEA's Net Zero 2050-scenarie.
- 52** Finanstilsynet skriver i svar på et udvalgsspørgsmål, at "National lovgivning på området vil være muligt, medmindre det efter en konkret vurdering af forslaget vurderes at ville gribe ind i og berøre formålet med EU-reguleringen på området." Erhvervsministeriet (2022) [Besvarelse af spørgsmål 198](#)
- 53** Den generelle indvending, at 'credit guidance'-politikker, herunder udlånslofter, medfører kritiske markedsforstyrrelser, gendrives overbevisende på s. 11-13 i Bezemer, Ryan-Collins, van Lerven & Zhang (2018) [Credit where it's due: A historical, theoretical and empirical review of credit guidance policies in the 20th century](#)
- 54** Erhvervsministeriet (2022) [Besvarelse af spørgsmål 198](#)
- 55** Smolenská & van 't Klooster (2021) [A Risky Bet: Should the EU Choose a microprudential or a Credit Guidance Approach to Climate Risk?](#)
- 56** Se Robins, Volz & Dikau (2020) [A Toolbox of Sustainable Crisis Response Measures for Central Banks and Supervisors, Second Edition: Lessons from Practice](#), s. 29-32 og Lim et al. (2011) [Macroprudential Policy: What Instruments and How to Use Them? Lessons from Country Experiences](#)
- 57** Se Monnet (2012) [The diversity in national monetary and credit policies in Western Europe under Bretton Woods](#), Bezemer et al. (2018) [Credit where it's due: A historical, theoretical and empirical review of credit guidance policies in the 20th century](#) og Ryan-Collins et al. (2021) [Credit policy and the 'debt shift' in advanced economies](#)
- 58** Se f.eks. Schoenmaker & Tilburg (2016) [What Role for Financial Supervisors in Addressing Environmental Risks?](#), D'Orazio & Popoyan (2019) [Fostering Green Investments and Tackling Climate-Related Financial Risks: Which Role for Macroprudential Policies?](#), Dikau & Volz (2018) [Central Banking, Climate Change and Green Finance](#) eller Chenet et al. (2021) [Finance, climate-change and radical uncertainty: Towards a precautionary approach to financial policy](#)
- 59** I ECB (2021) [The challenge of capturing climate risks in the banking regulatory framework: is there a need for a macroprudential response?](#) skriver forfatterne om "limiting the build-up of risk by applying a) direct conditional quantitative and qualitative restrictions".
- 60** I NGFS (2020) [Guide for Supervisors Integrating climate-related and environmental risks into prudential supervision](#) skriver forfatterne, at "if supervisors find that the level of risk driven by climate-related and environmental factors is excessively high, they could require institutions to reduce such risks by applying measures such as [...] limiting or prohibiting them from carrying out certain categories of activities."

- 61** Se f.eks. Green Central Banking Scorecard (2021) og Sveriges Riksbank (2021) [The Riksbank reports the carbon footprint for its holdings of corporate bonds](#)
- 62** NGFS (2022) [Membership of NGFS](#)
- 63** Erhvervsministeriet (2022) [Besvarelse af spørgsmål 197](#)
- 64** CNN (2021) [Fighting climate change is now a job for the Bank of England](#)
- 65** [Lov om Danmarks Nationalbank](#)
- 66** Se Veblen Institute (2020) [The Role of Monetary Policy in the Ecological Transition: An Overview of Various Greening Options](#)
- 67** Nationalbanken (2021) [Pengepolitiske instrumenter](#)
- 68** Nationalbanken (2022) [Internationalt samarbejde](#)
- 69** Se evt. Finance Watch (2019) [How can safer banks hurt the EU economy?](#)
- 70** Se f.eks. van 't Klooster & Fontan (2020) [The Myth of Market Neutrality: A Comparative Study of the European Central Bank's and the Swiss National Bank's Corporate Security Purchases](#) og Monnin & Senni (2020) [Central Bank Market Neutrality is a Myth](#)
- 71** Se f.eks. Tilburg (2021) [Neglecting climate change endangers ECB independence](#) og Tooze (2019) [Why central banks need to step up on global warming](#)
- 72** Se f.eks. Chenet et al. (2021) [Finance, climate-change and radical uncertainty: Towards a precautionary approach to financial policy](#), Kedward et al. (2020) [Managing nature-related financial risks: a precautionary policy approach for central banks and financial supervisors](#) eller van Lerven et al. (2022) [Developing a precautionary approach to financial policy – from climate to biodiversity](#)
- 73** [Rio Declaration On Environment And Development princip 15](#)
- 74** Finance Watch (2020) [Breaking the climate-finance doom loop](#), s. 26
- 75** The White House (2021) [A Roadmap to Build a Climate-Resilient Economy](#), s. 9